

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ СФЕР СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

УДК 342.951:346.9(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-39-48

Безпалова О. І. ©
доктор
юридичних наук,
професор,
заслужений діяч науки
і техніки України
(Харківський
національний
університет
внутрішніх справ)

Мандичев Д. В. ©
доктор юридичних
наук, суддя
(Господарський суд
міста Києва)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ УКРАЇНИ

Установлено, що організаційне забезпечення діяльності господарських судів створює умови для злагодженого функціонування як усієї системи господарських судів, так і ефективної діяльності кожного господарського суду. Завдяки створенню належних організаційних умов діяльності в господарських судах можна досягти суворого дотримання принципів і процедур здійснення господарського судочинства. Аргументовано, що організаційне забезпечення діяльності господарських судів є одним з елементів судового управління. Виділено ознаки та розкрито зміст видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів. Виокремлено чинники, що впливають на ефективність організаційного забезпечення діяльності господарських судів в Україні.

Ключові слова: господарський суд, система, структура, організаційне забезпечення, адміністративно-правове забезпечення.

Постановка проблеми. Ефективне здійснення господарського судочинства неможливе без належної організації та адміністративно-правового забезпечення діяльності господарських судів, що включає: адміністративно-правове регулювання, організацію та управління діяльністю господарських судів, адміністративно-правові форми та методи контролю за системою цих судів тощо. Сьогодні в Україні триває чергова адміністративно-судова реформа, у зв'язку з чим виникає потреба в удосконаленні адміністративного законодавства, зокрема в частині, що регулює правові засади організаційного забезпечення діяльності господарських судів України. Варто підкреслити, що органи судової влади, у тому числі господарські суди, є обов'язковою складовою системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави [1, с. 321; 2; 3].

© Безпалова О. І., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

besolgigo@icloud.com

© Мандичев Д. В., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2989-2503>

besolgigo@icloud.com

Господарські суди входять до єдиної судової системи України. Водночас особливість їх спеціалізації дозволяє організаційно та функціонально відокремити їх від інших судів загальної юрисдикції, що обумовлює необхідність формування відособленого організаційного забезпечення діяльності господарських судів.

Характеризуючи поняття та види організаційного забезпечення діяльності господарських судів, необхідно виходити з того, що поняття «організаційне забезпечення» та «організаційне управління» не є тотожними. За своїм змістом поняття «організаційне забезпечення» є ширшим за «організаційне керівництво». Останнє входить до структури першого, яке, окрім того, включає ще інформаційні, матеріально-технічні та інші організаційні заходи. У той же час не слід ототожнювати поняття «судове управління» та «організаційне керівництво», які співвідносяться як загальне та конкретне.

Деякі науковці пропонують ввести спільну об'єднану категорією для понять «судове управління», «організаційне керівництво в судах», «організаційне забезпечення органів судової влади» – поняття «державне управління у сфері організації діяльності органів судової влади» [4, с. 65].

Поняття «судове управління», на наше переконання, охоплює всі управлінські процеси, як зовнішні, так і внутрішні. Ці процеси спрямовані на упорядкування діяльності судів та судової влади й відбуваються в державі в цілому та в судовій системі зокрема. Судове ж адміністрування – це виключно внутрішні управлінські процеси, суб'єктами якого є судді, які займають адміністративні посади в судах. Звідси випливає, що судове адміністрування є одним із елементів судового управління. Що ж до поняття «організаційне забезпечення діяльності судів», то воно посідає проміжну позицію між цими двома категоріями, адже є вужчим за поняття «судове управління», однак ширшим за поняття «судове адміністрування». Таким чином, організаційне забезпечення діяльності господарських судів є одним із елементів судового управління.

На процес здійснення правосуддя безпосередній вплив має ефективність організаційного забезпечення діяльності господарських судів, оскільки завдяки належній організації управління досягається: 1) своєчасність проходження судових документів та формування судових справ; 2) оптимальний розподіл навантаження на кожного суддю і, як наслідок, – своєчасне вирішення господарських спорів; 3) забезпечення судді господарського суду необхідними нормативними, довідковими та іншими матеріалами, необхідними для вирішення справ; 4) надання судді кваліфікованої допомоги зі сторони своїх помічників під час зібрання матеріалів, необхідних для вирішення справи, та складання судової документації тощо. Отже, важливість формування ефективного організаційного забезпечення господарських судів не викликає жодного сумніву.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Серед дослідників спостерігається однотайність у визначенні поняття організаційного забезпечення діяльності судів, однак вони по-різному підходять до обсягу структурних елементів, що складають його зміст. На думку А. П. Гея, організаційне забезпечення діяльності судів, відповідно до вимог закону, становлять заходи фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та організаційно-технічного характеру, спрямовані на створення умов для повного й незалежного здійснення правосуддя [5, с. 62]. О. М. Дубенко вважає, що організаційне забезпечення діяльності судів – це комплекс робіт і заходів, пов'язаних із фінансовим, матеріально-технічним, кадровим забезпеченням діяльності судів, правовим регулюванням судоустрою, судочинства і статусу суддів, завданням якого є створення належних умов для ефективного функціонування судів і здійснення судочинства [6, с. 103]. Отже, О. М. Дубенко до видів організаційного забезпечення, крім матеріально-технічного, кадрового та фінансового, відносить також нормативне забезпечення. Ми підтримуємо таку точку зору, адже у створенні належних організаційних умов для здійснення господарського судочинства ефективно нормативне регулювання відіграє суттєву роль.

І. Є. Туркіна, на підставі аналізу державного управління у сфері забезпечення діяльності органів судової системи на практиці, дійшла висновку, що відповідні компетентні посадові та службові особи можуть здійснювати такі види управлінського забезпечення: 1) організаційна робота; 2) матеріально-технічні заходи; 3) прийняття загальнообов'язкових норм поведінки; 4) видання індивідуальних актів управління;

5) вчинення юридично значимих дій. При цьому, на думку вченої, перші дві форми управлінської роботи мають організаційний (неправовий) характер, а інші допускають настання певних правових наслідків [7, с. 129].

На підставі викладеного можемо виділити такі характерні риси організаційного забезпечення діяльності господарських судів:

- 1) є одним із елементів судового управління, тобто за своєю сутністю управлінським процесом;
- 2) здійснюється як судьями господарських судів, які займають адміністративні посади, так і іншими внутрішніми та зовнішніми відносно судової системи суб'єктами;
- 3) завжди має на меті створення належних організаційних умов для здійснення правосуддя в господарському судочинстві;
- 4) межі, механізм та порядок організаційного забезпечення визначено в законодавчих актах; окрім цього, питання внутрішньої організації діяльності господарських судів можуть вирішувати органи суддівського самоврядування;
- 5) його структуру складають різні організаційні дії, які утворюють окремі види організаційного забезпечення.

З урахуванням цих рис організаційне забезпечення діяльності господарських судів визначимо таким чином: це різновид судового управління, який реалізується уповноваженими суб'єктами – судьями, іншими органами державної влади та їх посадовими особами у порядку та в межах, установлених законодавством, і полягає у забезпеченні кадровими, інформаційно-аналітичними, матеріально-технічними, нормативно-правовими, науково-методичними та іншими ресурсами, необхідними для ефективного здійснення правосуддя в господарському судочинстві.

Організаційне забезпечення діяльності господарських судів здійснюється за допомогою відповідного організаційного механізму, елементи якого складають єдину систему організаційного забезпечення судової влади.

Механізм організаційного забезпечення діяльності господарських судів – це визначена законодавством взаємоузгоджена система елементів, яка забезпечує організацію та функціонування суб'єктів управління господарськими судами, проведення ними ефективного судового адміністрування, спрямованого на створення належних умов для здійснення господарського судочинства.

Мета: На підставі викладеного необхідно виділити такі характерні риси організаційного забезпечення діяльності господарських судів:

- 1) є одним із елементів судового управління, тобто за своєю сутністю управлінським процесом;
- 2) здійснюється як судьями господарських судів, які займають адміністративні посади, так і іншими внутрішніми та зовнішніми відносно судової системи суб'єктами;
- 3) завжди має на меті створення належних організаційних умов для здійснення правосуддя в господарському судочинстві;
- 4) межі, механізм та порядок організаційного забезпечення визначено в законодавчих актах; окрім цього, питання внутрішньої організації діяльності господарських судів можуть вирішувати органи суддівського самоврядування;
- 5) його структуру складають різні організаційні дії, які утворюють окремі види організаційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. З урахуванням цих рис організаційне забезпечення діяльності господарських судів визначимо таким чином: це різновид судового управління, який реалізується уповноваженими суб'єктами – судьями, іншими органами державної влади та їх посадовими особами у порядку та в межах, установлених законодавством, і полягає у забезпеченні кадровими, інформаційно-аналітичними, матеріально-технічними, нормативно-правовими, науково-методичними та іншими ресурсами, необхідними для ефективного здійснення правосуддя в господарському судочинстві.

Організаційне забезпечення діяльності господарських судів здійснюється за допомогою відповідного організаційного механізму, елементи якого складають єдину систему організаційного забезпечення судової влади.

Механізм організаційного забезпечення діяльності господарських судів – це ви-

значена законодавством взаємоузгоджена система елементів, яка забезпечує організацію та функціонування суб'єктів управління господарськими судами, проведення ними ефективного судового адміністрування, спрямованого на створення належних умов для здійснення господарського судочинства.

На сьогодні основним законодавчим актом, що регламентує механізм організаційного забезпечення діяльності господарських судів, є Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [8]. На підставі аналізу його положень можемо констатувати, що складовими елементами цього механізму є:

1. Суб'єкти управління господарськими судами – Президент України, Верховна Рада України, Верховний Суд, Касаційний господарський суд, голови господарських судів, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Вища рада правосуддя, органи суддівського самоврядування.

2. Суб'єкти організаційного забезпечення діяльності господарських судів – Державна судова адміністрація та її територіальні управління, апарати господарських судів.

Варто зауважити, що розмежування суб'єктів здійснення судового управління та суб'єктів організаційного забезпечення є умовним. Насправді кожен з означених суб'єктів рівною мірою бере участь в організаційному забезпеченні господарських судів, однак деякі з цих суб'єктів є зовнішніми по відношенню до судової системи, а інші – внутрішніми. Суттєво відрізняється обсяг їх повноважень у сфері виконання функцій з організаційного забезпечення. Із набуттям чинності Закону «Про судоустрій і статус суддів» найбільшим обсягом повноважень у сфері судового управління в цілому та організаційного забезпечення зокрема наділена Вища рада правосуддя.

3. Мета і завдання організаційного забезпечення діяльності господарських судів – створення належного стану й умов діяльності як системи господарських судів, так і кожного окремого господарського суду.

4. Об'єкти організаційного забезпечення господарських судів. За загальною теорією державного управління, об'єкт управління – це структурована соціальна цілісність, що функціонує під спрямованим впливом суб'єкта з метою досягнення загальних цілей системи управління. А тому було б помилковим відносити до об'єктів управління господарські суди, так само як і до об'єктів організаційного забезпечення.

На відміну від інших організаційних утворень, які можуть виступати об'єктами управлінського впливу, суди більшою мірою є об'єктами самоуправління. Таке самоуправління здійснюється за участю інших суб'єктів, однак їх вплив складно назвати управлінським, це швидше забезпечення та сприяння в організації такого управління. Тому, говорячи про судове управління, маємо на увазі, що його об'єктами виступають не конкретні суди та судді, а умови їх діяльності, організаційний порядок виконання ними своєї основної функції зі здійснення правосуддя в господарському судочинстві, різноманітні фактори його ефективності та якості.

5. Зміст організаційного забезпечення діяльності господарських судів. Його складає система дій суб'єктів організаційного забезпечення – планування, аналіз, обговорення, прийняття рішень, визначення шляхів упровадження прийнятих рішень, робота з кадрами, підвищення ефективності роботи господарських судів та ін.

6. Принципи організаційного забезпечення діяльності господарських судів – незалежність і недоторканність суддів та підкорення їх лише закону, гарантування суддівського самоврядування, єдність системи судів загальної юрисдикції, обґрунтованість і науковість організаційних рішень, ефективність тощо.

У свою чергу, видами організаційного забезпечення господарських судів відповідно до законодавства України є [8]: 1) нормативно-правове забезпечення; 2) кадрове забезпечення; 3) організація робочого простору та часу суддів господарських судів; 4) інформаційно-аналітичне забезпечення; 5) матеріально-технічне забезпечення; 6) фінансове забезпечення; 7) організаційне забезпечення функціонування органів суддівського самоврядування та інших органів у судовій системі.

Охарактеризуємо кожен з означених видів. Нормативно-правове забезпечення діяльності господарських судів – це створення правової основи їх функціонування та побудови шляхом прийняття відповідних законодавчих актів. У системі організаційного забезпечення діяльності воно виконує роль регулятора функціонування всієї системи господарських судів і кожного окремого господарського суду. Створення ефективної правової основи діяльності

господарських судів є умовою утвердження принципу верховенства права в судовій системі.

Одним із найбільш важливих видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів є кадрове забезпечення. У господарських судах усіх рівнів проходять службу та працюють три категорії працівників – судді, державні службовці – працівники апарату й технічний персонал [9].

Судді господарських судів складають суддівський корпус, що є основою кадрового складу будь-якого суду. У законодавстві України відсутнє визначення поняття суддівського корпусу. Вважаємо, що до суддівського корпусу належать виключно судді, оскільки лише вони займають у судах штатну посаду, а присяжні є особами, які у випадках, визначених процесуальним законом, та за їх згодою вирішують справи у складі суду разом із суддею або залучаються до здійснення правосуддя, але не належать до кадрового складу суду [8]. Що ж стосується народних засідателів, то зі змісту ст. 58 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р. не було зрозуміло суттєвої різниці між ними та присяжними: і народний засідатель, і присяжний – це громадянин України, який у випадках, передбачених процесуальним законодавством, залучався до здійснення правосуддя. Тому цілком логічним стало те, що в новому Законі «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що поряд із судьями до здійснення правосуддя можуть залучатися лише присяжні. А інститут народних засідателів, який так і не встиг запрацювати, було ліквідовано.

Господарським процесуальним законодавством не регламентована можливість залучення до участі в господарському судочинстві присяжних [12]. У зв'язку з цим можемо стверджувати, що єдиним суб'єктом здійснення правосуддя в господарському судочинстві є суддя господарського суду.

Що стосується інших службовців господарських судів – працівників апарату, то згідно з ч. 1 ст. 150 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» призначення на посади державних службовців, працівників, які виконують функції з обслуговування, оплата праці та соціальні гарантії працівників апаратів місцевих, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів та Національної школи суддів України, апарату Верховного Суду, секретаріатів Вищої ради правосуддя і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України регулюються нормами законодавства про державну службу з урахуванням особливостей, визначених цим Законом [8].

Наступним видом організаційного забезпечення є організація робочого простору та часу суддів господарських судів. На рівні кожного господарського суду ці питання регулюють правила внутрішнього трудового розпорядку. Причому такі правила затверджують окремо щодо суддів та окремо щодо працівників апарату відповідного господарського суду [10]. Однак у деяких судах такі правила є спільними для всіх працівників господарського суду. Наприклад, Збори Вищого господарського суду (наразі не діє) затвердили Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого господарського суду України [11]. У правилах визначено порядок прийому та звільнення працівників, їх права й обов'язки, обов'язки керівництва суду, робочий час і час відпочинку, питання щодо заохочень за успіхи в роботі та дисциплінарні стягнення.

Правила внутрішнього трудового розпорядку для суддів господарських судів мають відповідати законодавству, оскільки тільки Конституція та закони України можуть визначати порядок призначення суддів на посаду, підстави та порядок їх звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності. А ось межі та тривалість робочого часу, графіки прийому громадян можуть визначати збори суддів кожного господарського суду на підставі ч. 5 ст. 128 Закону «Про судоустрій і статус суддів». Водночас законодавством не передбачено правового механізму забезпечення обов'язковості для суддів цих правил.

У зв'язку з цим вважаємо, що ст. 106 Закону «Про судоустрій і статус суддів» варто доповнити такою підставою притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, як умисне порушення правил внутрішнього трудового розпорядку, ухвалених у встановленому порядку зборами відповідного суду, що фактично є невиконанням рішення органів суддівського самоврядування.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності господарських судів у науковій літературі розглядають як діяльність (сукупність певних дій, управлінських рішень), яка реалізується певними способами й методами, що спрямовані на збирання, реєстрацію, пе-

редачу, зберігання, опрацювання, аналіз, поширення та обробку інформації. Така діяльність охоплює надходження, рух та перетворення інформації, методи її зберігання й передавання [13, с. 340]. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності господарських судів включає таку систему: документообіг, автоматизований розподіл справ, ведення судової статистики, узагальнення судової практики.

У господарських судах функціонує автоматизована система документообігу, що, крім іншого, забезпечує: 1) об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з дотриманням принципів черговості та рівної кількості справ для кожного судді; 2) надання учасникам господарського судового процесу інформації про стан розгляду справ, у яких вони беруть участь; 3) централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів; 4) підготовку статистичних даних [12].

Рішенням Ради суддів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією затверджено Положення про автоматизовану систему документообігу суду, Наказом Державної судової адміністрації затверджено Інструкцію з діловодства в господарських судах України. Цими актами детально регламентовано питання розподілу повноважень щодо ведення діловодства між працівниками апарату, порядок організації роботи з документами, що передаються електронними засобами зв'язку, облік документів тощо.

Різновидом інформаційно-аналітичного є науково-методичне забезпечення діяльності господарських судів. Для цього при Верховному Суді утворюють Науково-консультативну раду з числа висококваліфікованих фахівців у сфері права для розробки наукових висновків із питань діяльності Верховного Суду, підготовка яких потребує наукового забезпечення [14]. Подібні ради також функціонують при вищих спеціалізованих судах.

Матеріально-технічне забезпечення діяльності господарських судів – це система дій із забезпечення господарських судів приміщеннями, устаткуванням, обладнанням, технічними засобами та ін. Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи містять норму, відповідно до якої кожна держава повинна виділяти судам достатньо ресурсів, приміщень та устаткування, щоб вони могли функціонувати відповідно до стандартів, викладених у ст. 6 Конвенції, а також щоб судді могли ефективно працювати [15, с. 46].

Для організації матеріально-технічного забезпечення у структурі апаратів господарських судів утворюють спеціальні відділи, які функціонують на підставі положення. Наприклад, у структурі апарату Господарського суду Івано-Франківської області діє відділ господарського забезпечення, до повноважень якого віднесено: забезпечення утримання в належному технічному, санітарному та протипожежному стані службових приміщень; забезпечення відповідного меблювання, оснащення сучасними засобами оргтехніки та іншим необхідним обладнанням службових кабінетів працівників господарського суду; підготовка документів щодо забезпечення своєчасного виконання підрядних робіт із будівництва й ремонту приміщень суду та їх технічного оснащення; проведення заходів щодо матеріально-технічного забезпечення діяльності суду; підготовка необхідних документів із питань забезпечення суду технічними засобами фіксування судового процесу тощо [16].

Незважаючи на те, що питання матеріально-технічного забезпечення діяльності господарських судів регламентовані належним чином, реальний стан такого забезпечення не завжди відповідає нормативним вимогам. Зокрема це стосується розміру деяких приміщень місцевих господарських судів для розгляду справ, у яких часто відсутня можливість розміщення достатньої кількості осіб, що, у свою чергу, може призвести до порушення принципу гласності судового процесу.

Що стосується фінансового забезпечення суддів господарських судів, то відповідно до Рекомендацій CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи під час підготовки бюджету судової системи можна проводити консультації з радами суддів або іншими незалежними органами влади, які відповідають за адміністрування судів, із суддями та/або професійними організаціями суддів [15 с. 46]. Законодавством України регламентовано, що такі консультації проводять із Радою суддів України.

Фінансове забезпечення діяльності суддів господарських судів передбачає: 1) окреме визначення в Державному бюджеті України видатків на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного й незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону; 2) законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів; 3) га-

рантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів [8].

Новим Законом України «Про судоустрій і статус суддів» підвищено розмір посадових окладів суддів усіх рівнів. Зокрема, ст. 135 встановлює, що суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за: вислугу років; перебування на адміністративній посаді в суді; науковий ступінь; роботу, що передбачає доступ до державної таємниці. Базовий розмір посадового окладу судді становитиме: 30 мінімальних заробітних плат – судді місцевого суду; 50 мінімальних заробітних плат – судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду; 75 мінімальних заробітних плат – судді Верховного Суду [8]. Отже, суддівська винагорода підвищиться більше, ніж утричі. Такий захід є виправданим, однак за умови, що це супроводжуватиметься одночасним підвищенням якості правосуддя та довіри громадян до судової влади, яка наразі залишається на низькому рівні [17].

Одним із видів організаційного забезпечення діяльності господарських судів є забезпечення функціонування органів суддівського самоврядування та інших органів судової системи. Із цього приводу законодавством визначено, що забезпечення роботи з'їзду суддів України, спільних зборів суддів місцевих загальних судів, діяльності Ради суддів України здійснюється Державною судовою адміністрацією України та її територіальними управліннями за рахунок коштів Державного бюджету України [5]. Забезпечення проведення зборів суддів господарських судів та виконання рішень органів суддівського самоврядування покладається на голів відповідних судів або їх заступників.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що відповідно до законодавства України в судах загальної юрисдикції функціонує єдина система організаційного забезпечення діяльності судів. Водночас, зважаючи на функціональну та організаційну відособленість системи господарських судів, можемо виділити такі особливості організаційного забезпечення їх діяльності:

1) систему господарських судів до набуття чинності нового Закону «Про судоустрій і статус суддів» очолював Вищий господарський суд України, а після набуття чинності цього Закону єдиним вищим судом у системі судів загальної юрисдикції стає Верховний Суд, у структурі якого діє Касаційний господарський суд;

2) законодавство України висуває особливі кваліфікаційні вимоги щодо спеціалізації суддів господарських судів;

3) вищим органом суддівського самоврядування в системі господарських судів є Рада суддів господарських судів [18, с. 251].

Отже, організаційне забезпечення діяльності господарських судів створює умови для злагодженого функціонування всієї системи господарських судів та ефективну діяльність кожного господарського суду. Завдяки створенню належних організаційних умов діяльності в господарських судах можна досягти суворого дотримання принципів і процедур здійснення господарського судочинства.

Список використаних джерел

1. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: НікаНова, 2014. 544 с.
2. Безпалова О. І. Роль судової системи України в інституційному забезпеченні реалізації правоохоронної функції держави. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 5–14.
3. Безпалова О. І. Органи судової влади України як один із суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. № 2. С. 31–43.
4. Приймаченко Д. В., Ігонін Р. В. Співвідношення понять «організаційне забезпечення судів», «організаційне управління в судах» та «судове управління». *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1 (2). С. 57–66.
5. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. Київ: МАУП, 2004. 272 с.
6. Дубенко О. М. Деякі напрямки удосконалення організаційно-правового забезпечення доказування в адміністративному судочинстві України. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 103–106.
7. Туркіна І. Є. Форми здійснення державного управління в сфері забезпечення діяльності судової системи. *Держава і суспільство*. 2011. С. 127–131.

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402–VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.
9. Мандичев Д. В. Кадрове забезпечення в системі організаційного забезпечення господарських судів: новели адміністративного законодавства України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Ч. 1. С. 113–118.
10. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників господарського суду Миколаївської області: Рішення зборів суддів господарського суду Миколаївської області від 24.02.2012 № 4. URL: <http://mk.arbitr.gov.ua/sud5016/org/rules/>.
11. Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого господарського суду України: Рішення зборів Вищого господарського суду України від 18.02.2004. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pravula.pdf>.
12. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798–XII (в редакції Закону № 2457–VIII від 28.08.2018). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
13. Лушер В. В. Поняття інформаційного забезпечення органів прокуратури України. *Форми права*. 2014. № 1. С. 338–341.
14. Про затвердження Положення про Науково-консультативну Раду при Верховному Суді України: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.09.2011 № 5. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0).
15. Додаток до Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи: Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.
16. Про затвердження Положення про відділ господарського забезпечення господарського суду Івано-Франківської області: Наказ господарського суду Івано-Франківської області від 01.03.2013 № 5-А/к. URL: http://if.arbitr.gov.ua/usefiles/file/court_gov_ua_sud5010/Organiz_roboti_sudu/Viddil_Gosp_Zabez.pdf.
17. Якою мірою Ви довіряєте різним соціальним інститутам: соціологічне опитування Центру Розумкова, проведене з 6 по 12 березня 2015 р. URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1030.
18. Мандичев Д. В. Адміністративно-правове забезпечення діяльності господарських судів в Україні: монографія. Харків: Панов, 2018. 404 с.

Надійшла до редакції 25.11.2019.

References

1. Bezpalova, O. I. (2014) *Administrativno-pravovyy mekhanizm realizatsiyi pravookhoronnoyi funktsiyi derzhavy: monohrafiya*. [Administrative and legal mechanism for the implementation of the law enforcement function of the state: a monograph]. Kharkiv: NikaNova. 544 s. [in Ukr.].
2. Bezpalova, O. I. (2014) *Rol' sudovoyi systemy Ukrayiny v instytutsynomu zabezpechenni realizatsiyi pravookhoronnoyi funktsiyi derzhavy*. [The role of the judicial system of Ukraine in the institutional support of the implementation of the law enforcement function of the state.] *Administrativne pravo i protses*. № 3 (9). S. 5–14. [in Ukr.].
3. Bezpalova, O. I. (2016) *Orhany sudovoyi vlady Ukrayiny yak odyn iz sub'yektiv realizatsiyi pravookhoronnoyi funktsiyi derzhavy*. [Bodies of the judiciary of Ukraine as one of the subjects of the law enforcement function of the state]. *Visnyk Chernivets'koho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya»*. № 2. S. 31–43. [in Ukr.].
4. Pryumachenko, D. V. & Ihonin, R. V. (2013) *Spivvidnoshennya ponyat' «orhanizatsiyne zabezpechennya sudiv», «orhanizatsiyne upravlinnya v sudakh» ta «sudove upravlinnya»*. [The relation between the concepts of “organizational support of courts”, “organizational management in courts” and “judicial management”]. *Slovo Natsional'noyi shkoly suddiv Ukrayiny*. № 1 (2). S. 57–66. [in Ukr.].
5. *Sudovi ta pravookhoronni orhany Ukrayiny*: [Judicial and law enforcement agencies of Ukraine]. *navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl.* / A. P. Hel', H. S. Semakov, S. P. Kondrakova. Kyiv: MAUP, 2004. 272 s. [in Ukr.].
6. Dubenko, O. M. (2009) *Deyaki napryamky udoskonalennya orhanizatsiyno-pravovoho zabezpechennya dokazuvannya v administrativnomu sudochynstvi Ukrayiny*. [Some directions of improvement of organizational and legal support of proof in the administrative judiciary of Ukraine]. *Pravo i Bezpeka*. № 4. S. 103–106. [in Ukr.].
7. Turkina, I. YE. (2011) *Formy zdiysnennya derzhavnogo upravlinnya v sferi zabezpechennya*

diyal'nosti sudovoyi systemy. [Forms of implementation of public administration in the sphere of ensuring the activity of the judicial system]. *Derzhava i suspil'stvo*. S. 127–131. [in Ukr.].

8. Pro sudoustriy i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402–VIII. [On the Judiciary and Status of Judges: Law of Ukraine of 02.06.2016 No. 1402 – VIII.]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady* (2016). № 31. St. 545. [in Ukr.].

9. Mandychev, D. V. (2016) Kadrove zabezpechennya v systemi orhanizatsiynoho zabezpechennya hospodars'kykh sudiv: novely administratyvnogo zakonodavstva Ukrainy. [Personnel support in the system of organizational support of economic courts: novelties of the administrative legislation of Ukraine]. *Naukovyy visnyk publichnogo ta pryvatnogo prava*. Vyp. 2. CH. 1. S. 113–118. [in Ukr.].

10. Pravyla vnutrishn'oho trudovoho rozporядku dlya pratsivnykiv hospodars'koho sudu Mykolayivs'koyi oblasti: Rishennya zboriv suddiv hospodars'koho sudu Mykolayivs'koyi oblasti vid 24.02.2012 № 4. [Rules of Internal Labor Procedure for Employees of the Economic Court of Mykolaiv Oblast: Decision of the Meeting of Judges of the Economic Court of Mykolaiv Oblast from February 24, 2012 No. 4]. URL: <http://mk.arbitr.gov.ua/sud5016/org/rules/>. [in Ukr.].

11. Pravyla vnutrishn'oho trudovoho rozporядku Vyshchoho hospodars'koho sudu Ukrainy: Rishennya zboriv Vyshchoho hospodars'koho sudu Ukrainy vid 18.02.2004. [Rules of Internal Labor Regulations of the Supreme Economic Court of Ukraine: Decision of the Meeting of the Supreme Economic Court of Ukraine dated 18.02.2004]. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pravula.pdf>. [in Ukr.].

12. Hospodars'kyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy vid 06.11.1991 № 1798–XII (v redaktsiyi Zakonu № 2457–VIII vid 28.08.2018). [Economic Procedural Code of Ukraine of 06.11.1991 No. 1798 – XII (as amended by Law No. 2457 – VIII of 28.08.2018)]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 1992. № 6. St. 56. [in Ukr.].

13. Lusher, V. V. (2014) Ponyattya informatsiynoho zabezpechennya orhaniv prokuratury Ukrainy. [The concept of information support of the Prosecutor's Office of Ukraine]. *Forum prava*. № 1. S. 338–341. [in Ukr.].

14. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Naukovo-konsul'tatyvnu Radu pry Verkhovnomu Sudi Ukrainy: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 16.09.2011 No. 5. [On Approval of the Regulations on the Scientific Advisory Council of the Supreme Court of Ukraine: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated September 16, 2011 No. 5]. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6F61F38F4489920CC2257ADB00324AE0). [in Ukr.].

15. Dodatok do Rekomendatsiyi CM/Rec (2010) 12 Komitetu Ministriv Rady Yevropy: Yevropeys'ki ta mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva. [Annex to Recommendation CM / Rec (2010) 12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe: European and international standards in the field of justice]. Kyiv (2015). 708 s. [in Ukr.].

16. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro viddil hospodars'koho zabezpechennya hospodars'koho sudu Ivano-Frankivsk region from 01.03.2013 № 5-A / k. [On approval of the Regulation on the department of economic support of the economic court of the Ivano-Frankivsk region: Order of the economic court of the Ivano-Frankivsk region from 01.03.2013 № 5-A / k]. URL: http://if.arbitr.gov.ua/usefiles/file/court_gov_ua_sud5010/Organiz_roboti_sudu/Viddil_Gosp_Zabez.pdf. [in Ukr.].

17. Yakoyu miroyu Vy doviryayete riznym sotsial'nym instytutam: sotsiolohichne opytuvannya Tsentru Rozumkova, provedene z 6 po 12 bereznya 2015 r. [To what extent do you trust the various social institutions: the sociological survey of the Razumkov Center, conducted from March 6 to March 12, 2015.] URL: http://www.razumkov.org.ua/eng/poll.php?poll_id=1030 [in Ukr.].

18. Mandychev, D. V. Administratyvno-pravove zabezpechennya diyal'nosti hospodars'kykh sudiv v Ukraini: monohrafiya. [Administrative and legal support of the activity of commercial courts in Ukraine: monograph]. Kharkiv: Panov, 2018. 404 s. [in Ukr.].

SUMMARY

Bezpalova O. I., Mandychev D. V. Administrative and legal bases of organizational support of activity of economic courts of Ukraine. The authors have established that the organizational support of the activity of economic courts creates the conditions for the smooth functioning of the entire system of commercial courts and the effective operation of each commercial court. Due to the creation of proper organizational conditions of activity in commercial courts, it is possible to achieve strict adherence to the principles and procedures of commercial litigation. It is argued that the organizational support of economic courts is one of the elements of judicial administration.

The features of organizational support of the activity of commercial courts are highlighted. They are: 1) it is one of the elements of judicial management, that is, by its very nature, the administrative

process; 2) it is carried out by judges of economic courts holding administrative positions, as well as by other internal and external subjects concerning the judicial system; 3) it is always intended to create the proper organizational conditions for the administration of justice in commercial litigation; 4) the boundaries, mechanism and procedure of organizational support are defined in legislative acts; in addition, the issues of internal organization of the activity of commercial courts may be resolved by judicial self-government bodies; 5) its structure consists of various organizational actions, which form separate types of organizational support.

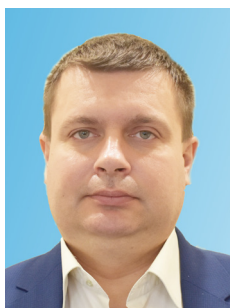
The content of types of organizational support of activity of economic courts has been revealed. The factors that influence the efficiency of organizational support of the activity of commercial courts in Ukraine have been singled out.

Considering the functional and organizational isolation of the system of economic courts the following features of organizational support of their activity have been distinguished: 1) before the entry into force of the new Law on Judiciary and Status of Judges, the system of economic courts was headed by the Supreme Economic Court of Ukraine, and after the entry into force of this Law, the Supreme Court within the system of courts of general jurisdiction becomes the sole supreme court within which the Court of Cassation operates; 2) the legislation of Ukraine puts forward special qualification requirements for the specialization of judges of economic courts; 3) the highest body of judicial self-government in the system of economic courts is the Board of judges of economic courts.

Keywords: *economic court, system, structure, organizational support, administrative and legal support.*

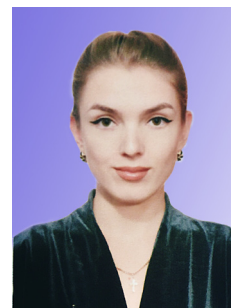
УДК 340.162

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-48-55

Комісаров О. Г.,[©]
доктор юридичних наук,
професор
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ)

Бизова А. М.[©]
аспірант
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ)

СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

У статті проаналізовано законодавство у сфері діяльності військової юстиції в Україні. Досліджено поняття військової юстиції. Визначено структуру та основні завдання органів військової юстиції. Зроблено висновок щодо необхідності внесення змін у законодавство в цій сфері та посилення ролі Національної поліції України у процесі формування військової поліції як складової військової юстиції.

Ключові слова: *військова юстиція, військові суди, військова поліція, військова адвокатура, Державне бюро військової юстиції, юридична служба у військових формуваннях.*

Постановка проблеми. Однією із цілей державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Для забезпечення цієї мети необхідно на законодавчому рівні створити систему правозахисних

© Комісаров О. Г., 2019
ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-7865-0447>
tsp1dduvs@gmail.com

© Бизова А. М., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3906-6149>
tsp1dduvs@gmail.com